

ОБЩОБАЛКАНСКИТЕ КОРЕНИ

Василка Алексова. Сватбената терминология в българския и румънския език (Етнолингвистично изследване).

София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“,
2013. 510 стр. ISBN 978-954-07-3479-8

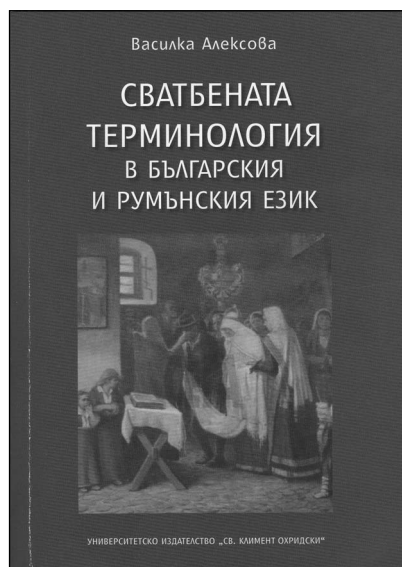
Русана Бейлери

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Василка Алексова е професор по балканско езикознание в Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езикознание на ФСлФ, СУ „Св. Климент Охридски“ с профил българо-румънски езикови отношения.

Представената монография е от областта на етнолингвистиката и може да бъде препоръчана на филолозите наред с още две издания през 2013 г.: *Българска семейно-родова лексика. Енциклопедичен речник*. София, ИК „Изток-Запад“ на Христо Холиолчев, Максим Младенов, Лилия Радева и българския превод на изследването на руската българистка Ирина Седакова *Балкански мотиви в езика и културата на българите. Раждане и съдба*. София, АИ „Проф. М. Дринов“. Въпреки че етнолингвистиката е приоритетно филологическо направление, фактът, че книгата не е само на специализирания научен пазар през изминалата година, е абсолютна случайност, тъй като подобни трудове са резултат на дълги години събиране и обработка на материали, изучаване на етнографските практики, излизане извън „удобните“ рамки на книжовния език и свободно боравене с лексикалното и фразеологичното богатство на диалектно равнище.

Василка Алексова анализира около 1400 български и румънски термина (лексеми и словосъчетания) от сватбената терминология, която е неразделна част от сватбената обредност. Авторката проследява паралелно названия-

та в диалектите на двата езика в седем специализирани глави, които следват конкретни парадигми от обредни действия, лица и предмети. Проучването привлича за съпоставка и множество сватбени термини от други езици, което позволява на авторката да погледне на темата и от перспективата на езиковите контакти. Въпреки внушителния си обем настоящата монография не обхваща всички теми, които е разработила авторката в конкретната област. Корпусът на събраните лексикални единици е двойно по-обширен, включително и този от останалите балкански езици.

В първа глава Увод (стр. 9 – 25) е представен научният интерес към проблематиката; обосновава се структурата на разработката и са пояснени теоретичните въпроси, които поражда емпиричният материал. Втора глава *Термини за 'встъпвам в брак' в българския и румънския език* (стр. 25 – 80) разглежда общите модели на назоваване на бракосъчетанието като едно от най-важните събития в живота на човека. Тези модели отразяват сходните представи и вярвания на двата съседни народа. Специално внимание е отделено на митологичната натовареност на лексемата *casă* 'дом' в румънски език, която назовава по един впечатляващо завършен начин етапите в жизнения цикъл на човека чрез значенията си 'плацента', 'дом' (срв. тук и производния глагол *a se căsători* 'задомявам се'), 'гроб'. Трета глава обхваща предсватбения цикъл чрез *Названия на обредни действия, обредни моменти и лица* (стр. 80 – 161). Обредите от предсватбения цикъл са доста сходни в двете национални традиции, което обуславя и впечатляващото сходство при названията. Тук са анализирани термини за конкретни моменти от ритуала и действащите лица в тях, като номинативният процес при общите модели в двата езика се основава, от една страна, на „договорната семантика“, а от друга – на определени много съществени обредни действия – изпращане на сватовници, оглеждане, искане на девойката, посредничене, пиене, говорене, размяна на дарове, сгодяване и т.н. Разглежданите в тази глава елементи са изключително любопитни и от гледна точка на практическата психология. Четвърта глава *Названия на обредни лица по време на сватбата* (стр. 161 – 265) е посветена на младоженците, кумовете и други обредни лица с повече или по-малко съществена роля в ритуала. Разгледани са както общите номинативни модели, така и специфични за румънските говори термини, които сближават представите на традиционния румънец за брака с тези на други съседни народи. Пета глава *Названия на някои същински сватбени обреди* (стр. 265 – 316) се спира на поредица от задължителни практики и ритуали, често със символичен или формален характер, които в съвременното в голяма част са се променили под влиянието на градския ритуал не само като изпълнение, но и като познание. В логична последователност шеста глава е посветена на следсватбените обреди и по-конкретно на *Названия на първото посещение на младоженката в бащиния дом* (стр. 316 – 347) – обред с много важно място в българската

и румънската традиционна сватба, познат и на повечето европейски народи. Седма глава ни запознава с *Названия на обредни предмети* (стр. 347 – 401). Отделни части в нея са посветени на сватбените венци, булото, сватбеното знаме, сватбеното дръвце, сватбения хляб, сватбените дарове. И тук е потърсено общото в традициите и терминологията, но се хвърля светлина и върху някои много характерни отлики. В обширното заключение анализираните термини са представени в категории според произхода и структурата им. Обобщават се направените по-рано изводи относно езиковото взаимодействие, семантичната еволюция и ареалното разпространение на представения компонент от сватбената терминология. Наблюденията на авторката водят до извода, че българският и румънският език принадлежат към различни езикови групи, но общото между тях в този компонент на лексиката е „равно или дори надвишава по количество и значимост специфичното“ във всяка една култура (стр. 405). Книгата завършва с библиография, лексикален индекс и резюме на английски език.

Монографията на Василка Алексова е предназначена за специалисти филолози, като същевременно притежава необичайното свойство да бъде приятно и интересно четиво за всички останали.

THE COMMON BALKAN ROOTS

✉ **Dr. Rusana Beyleri, Assoc. Prof.**

Faculty of Slavic Studies
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia, Bulgaria
E-mail: rbeyleri@hotmail.com